

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

Яценко Юлія Сергіївна

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи на тему:

Сакральний живопис

«БОГОРОДИЦЯ НА ТРОНІ»

за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»

за освітньою програмою «Образотворче мистецтво»
першого (бакалаврського) рівня освіти

Особистий підпис

(підпис)

_____ Ю.С.Яценко

(ініціали, прізвище)

Керівник

(підпис)

_____ ст. викл. М. Ф.Болух

(посада, науковий ступінь,
наукове звання, ініціали,
прізвище)

Зав. кафедри

(підпис)

_____ к.п.н., доцент Н.М.Дігтяр

(посада, науковий
ступінь, наукове звання,
ініціали, прізвище)

Полтава – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ	
«БОГОРОДИЦЯ НА ТРОНІ»	5
1.1. Історичне походження образу Богоматері.....	5
1.2. Основні типи іконографії Пресвятої Богородиці..	6
1.3. Символізм у сакральному живописі.....	9
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	
«БОГОРОДИЦЯ НА ТРОНІ».....	12
2.1. Обґрунтування ідеї твору.....	12
2.2. Техніка виконання та матеріали	14
2.3. Етапи виконання роботи	14
ВИСНОВКИ.....	16
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	17
ДОДАТКИ.....	19

ВСТУП

*«Чеснішу від херувимів і незрівнянно
славнішу від серафимів, що без
істління Бога Слово породила, сущу
Богородицю,*

Тебе величаємо».

Із молитви/ хвалебної пісні
Богородиці

Християнство як провідна релігія панує на теренах України вже більше тисячі років. Від часу його запровадження, тобто з дня хрещення Київської Русі кожної особистості, так і країни загалом. На основі християнських цінностей сформувалися наші світогляд, мораль, культура та ін. Важливе значення має і мистецтво. З давніх часів християнство потребувало мистецтво для вираження духовних істин, догматів, ідей через образ. Із самого початку слово нерозривно пов'язано із зображенням, адже саме через зорові образи людина могла осягнути невидиме, піднятися душею і серцем до вищих істин. Мистецтво стало мовою Церкви, а образ набув символічного значення — він не просто ілюструє події, а виявляє духовну суть, робить присутнім невидиме. Через видимий образ ікона являє невидимий Первообраз.

Сакральне мистецтво України має багату історію та глибокі традиції, що сформувалися протягом століть під впливом візантійської спадщини, нашого світогляду та історичних обставин. Незважаючи на складну історію, українське церковне мистецтво зберегло свою автентичність та місіонерську роль. Ікона, як місток у духовний світ, звертається через образ до Первообразу. Через зображення святих, євангельських подій та символів

українське мистецтво виражало віру, надію й внутрішній стан народу.

Особливо значущим у сакральному живописі є образ Пресвятої Богородиці

— Матері Божої, Заступниці, Покровительки нашого народу. Зображення належить до центральних тем, що уособлюють не лише богословське вчення про Втілення, а й глибоку любов і шану до Божої Матері як Небесної Цариці. Її іконографія в українському мистецтві надзвичайно багата й різноманітна. Своєю роботою пропоную власний погляд на дану тему.

Актуальність теми. В умовах сучасного світу, що часто втрачає духовні орієнтири, постає потреба в збереженні та розвитку сакрального мистецтва. Звернення до візантійських, грецьких та українських іконографічних традицій дає можливість поглибити духовне осмислення образу та адаптувати його до сучасного художнього вираження.

Мета: створити художній образ Пресвятої Богородиці у контексті сакрального живопису, спираючись на історичні, богословські та художні аспекти.

Завдання роботи:

- з'ясувати історичне походження образу Богоматері;
- визначити основні типи іконографії Пресвятої Богородиці;
- дослідити символізм у сакральному живописі;
- обґрунтувати ідеї твору;
- визначити техніку виконання твору та матеріали;
- визначити та описати етапи виконання роботи.

Об'єкт дослідження: сакральний живопис.

Предмет дослідження: сакральна робота на тему «Богородиця на троні».

Апробація результатів дослідження відбулася на XX Міжнародній

студентській науково-практичній конференції «Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика» (20-21 березня 2025 року).

Структура роботи. Пояснювальна записка складається із вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 24 сторінки.

РОЗДІЛ 1. МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ САКРАЛЬНИЙ ЖИВОПИС «БОГОРОДИЦЯ НА ТРОНІ»

1.1 Історичне походження образу Богоматері

За церковним переданням перші ікони Богоматері та Христа були написані святим апостолом і євангелістом Лукою після П'ятидесятниці. «Стверджують, що він, на прохання перших християн, написав три ікони Пресвятої Богородиці з дитятком Ісусом на руках. Коли ікони були вже готовими, св. Лука приніс їх до Матері Божої, щоб почути її думку. Пречиста відповіла: «Віднині ублажатимуть мене всі роди» (Лк. 1.48) – благодать Рождшагося із мене, і моя благодать хай б

у Існує передання і про Ліддські ікони. Недалеко від Єрусалима, в місті

Дідда, у перші століття християнства проповідували святі апостоли Петро та Іоанн Богослов. Саме тут, для навернених у віру, був споруджений перший храм на честь Пресвятої Богородиці. Апостоли просили Божу Матір відвідати храм і благословити його. На це Вона відповіла: «Ідіть з миром, там і Я з вами буду».

Після повернення апостолів у храм на одному з опорних стовпів вони побачили чудо — нерукотворне зображення Пречистої Діви, що з'явилося само. Пізніше Матір Божа дійсно відвідала Лідду, благословила храм і наділила образ своєю благодаттю та чудодійною силою.

и Під час гонінь за правління імператора Юліана Відступника (361–363) було

зроблено спробу знищити святиню. Каменотеси намагалися стерти зображення, іале воно лише глибше входило в стовп, залишаючись

недоторканим. Слава про диво швидко поширилася, і до Лідди почали прибувати паломники з усього світу.

о Існує також інше передання про нерукотворний образ Богоматері, що в'явився у храмі, збудованому в Лідді Енеєм, зціленим апостолом Петром. Коли язичники й іудеї намагалися забрати цей храм у християн, правитель наказав замкнути його на три дні, очікуючи знамення. Коли храм відкрили, всередині в'явився інший нерукотворний образ Пресвятої Богородиці. [6]

Найдавніші за часом зображення, на яких присутня Богоматір, після ікон, що передання приписує св. єв. Луці, є композиції «Благовіщення», «Різдва Христового», «Поклоніння волхвів», одиночне зображення «Оранта» [5]. Вони знаходяться у римських катакомбах, зокрема в катакомбах Прісцилли (III століття). Зазвичай Богородиця зображена в юності, часто з Предвічним Дитям на колінах. Як заміжня жінка, вона має на голові хустину або вуаль, що спадає на плечі. Саме в катакомбах зароджуються основні типи іконографії: Одигітрія, Оранта, Замилування.

Ранньохристиянські катакомбні зображення, створені в часи переслідувань, не мали ще розвиненої символіки, що притаманна пізнішій візантійській традиції, але вже містили глибокий богословський зміст. Богородицю зображають не лише як матір Спасителя, а й як уособлення Церкви — спільноти віруючих, що молиться за світ.

Візантійський період іконографії Богоматері починається з першої половини V століття. Після надання християнству статусу державної релігії (IV ст.) та утвердження догмату про Богородицю як Богоматір на Ефеському соборі (431 р.) образ Марії починає займати одне з центральних місць у християнському мистецтві. Її зображення дедалі частіше з'являється на мозаїках, фресках та іконах. Як величну жінку, царицю неба та землі Марію зображають у царському одязі, в урочистій позі. На руках у Неї вже не дитина-син, а спаситель і суддя людей. [4, с.81]

Пізніше у сакральному мистецтві починають формуватися основні

канонічні типи іконографії Пресвятої Богородиці. Вони закріплюються у богослужбовій та художній традиції.

1.2. Основні типи іконографії Пресвятої Богородиці

У загальноприйнятих мистецтвознавчих підходах виділяють від чотирьох до семи найбільш поширених типів іконографії Пресвятої Богородиці, проте основними залишаються чотири: «Одигітрія», «Замилування», «Оранта», «Панахранта».

«Одигітрія» («Дороговказниця», «Та, що вказує шлях»). Це класичний варіант іконографії Пресвятої Богородиці. Ісус Христос возсідає на руці Матері як на троні. У лівій руці тримає книгу (кодекс) або сувій, що символізують слово Боже, яке Він проповідує. Правою рукою благословляє. Богородиця вказує на Ісуса, ніби підказуючи, що Він є істина, правда, Месія, Спаситель.

Ізографічний канон Східних Церков встановлює такі елементи іконографії типу Одигітрії:

- компонувати образ Діви Марії потрібно фронтально, щоб зберегти “молитовний діалог”;
- голова Богородиці повинна бути трохи нахилена та повернута вліво;
- голову Христа потрібно розташовувати на рівні плечей Матері;
- погляд святих повинен бути спрямований до тих, хто молиться;
- права рука Богородиці вказує на Спасителя;
- на чолі та плечах Богоматері – три зірки як символ приснодівства;
- нарукавники Пресвятої Богородиці символізують готовність до духовного служіння;
- німб – символ святості;

- сувій або кодекс у руках Спасителя – символ євангельського вчення;
- загальне тло ікони – золоте – як символ Царства Божого. [2, с. 198-199]

«**Замилування**» («Елеуса»). Ісус Христос зображений в обіймах Матері. Їхні лики та німби злегка торкаються одне одного. У цьому присутній глибокий символізм. Богородиця водночас символізує і всю Церкву Христову, тобто спільноту істинно віруючих. Як Ісус обіймає Матір, так Він обіймає кожну людину і все людство.

Образи передають глибокий зв'язок між Христом і Богоматір'ю, що заснований на взаєморозумінні, щирій любові. Проте в обличчі Цариці Небесної відчувається смуток – вона передбачає майбутню жертву Сина і покійно слідує Божому задуму. Це зображення також є символом Божого милосердя, що дарується кожному, хто кається.

Найбільш ранні зразки цього типу іконографії є в римській церкві Санта Марія Антиква (VII-VIII ст.). Деякі дослідники стверджують, що цей тип розвинувся від типу Одигітрія.

Однією з найбільш відомих ікон типу «Замилування» на слов'янських теренах є Вишгородська або Володимирська Богородиця та Почаївська ікона Божої Матері. [5]

«**Оранта**» («Та, що молиться»). Руки Богородиці підняті догори як зовнішнє вираження щирої глибокої внутрішньої молитви. Вона молиться за все людство.

Цей іконографічний тип – один з найдавніших, адже зображення присутні ще в кататакомбах. З часом, в найдавніших християнських храмах Оранту зображали в апсидно-купольній частині вівтаря (конха). У контексті української історії, у святилищі Софії Київської XI ст. теж присутня Богородиця Оранта. Один з епітетів, який застосовують до зображення цього типу – Нерушима Стіна. У богословському тлумаченні Оранта, а особливо тип Знамення (коли між піднятими руками, у лоні Марії, у медальйоні зображений Христос Еммануїл) символізує Втілення Бога-

Сина, «знамення» трактується як «чудо». Саме тому цей тип був надзвичайно популярним в іконоборчий та післяіконоборчий періоди, коли противники намагалися заперечити можливість зображення Ісуса Христа. Акцент на Втілення Бога-Сина як Сина Людського був одним з ключових аргументів для подолання іконоборства. Відомий зразок ікони такого типу в українській іконографії – київська ікона Богоматері Великої Панагії, XII століття. Цікавим прикладом Богородиці Знамення є також Жидачівська Богородиця

XVI століття. Тип Оранти можна зустріти і в багатофігурних композиціях, таких як ікона Вознесіння Христового та ікона Покрови Богородиці. [5]

«Панахранта» («Всемилостива», «Пренепорочна», «Пречиста»). До цього типу іконографії належить зображення Пресвятої Богородиці, що возсідає на троні з Немовлям на колінах. Трон – символ влади церковної, але влада ця не в звичному розумінні. Вона заснована на щирій, глибокій, жертовній любові, як до Ісуса, так і до всього людства. В одній руці тримає Спасителя, а іншою – вказує на Нього, ніби підказуючи, що Ісус – істина, правда. Інколи зображають і ангелів. Витоки цієї іконографії знаходимо у сцені поклоніння волхвів, де, як правило, Богородицю зображають на троні з Христом на руках. Таку композицію можна побачити на багатосюжетних іконах Різдва Христового.

Найбільш відомий чудотворний оригінал ікони типу «Всецариця» XVII століття, що знаходиться в афонському монастирі Ватопед. В українській традиції відома ікона цього типу – Печерська Богородиця. На ній по обидві сторони від Богоматері зображено київських преподобних Антонія та Феодосія Печерських. [5]

Існують й інші типи іконографії Богородиці, серед яких «Панагія», «Знамення», «Агіосортісса» («Заступниця») тощо. Також маріологічна ікона «Та, що годує грудьми» («Галактотрофуса»). [2, с.198]

2.2. Символізм у сакральному живописі

У християнській традиції існує понад 860 варіантів зображень Богородиці. З них близько 260 особливо шановані та вважаються чудотворними. Кожен образ, незважаючи на власні особливості, зберігає певні ключові риси, які надають образу впізнаваності та канонічності. [7]

Ікона глибоко пронизана символізмом. Самі символи несуть у собі важливу інформацію. Без розуміння їхнього значення, ікона залишається ніби «закритою» для глядача та того, хто молиться.

Світло і колір. У сакральному мистецтві світло — не фізичне явище, а символ Божественної присутності, істини. Воно не має джерела, а випромінюється зсередини — як вияв внутрішнього світла, що походить від Бога. Колір має символічну функцію. Кожен відтінок у іконі несе своє значення: золотий — світло Царства Божого, вічність і Божественна слава; синій — небо, Божественне буття; червоний — земне, жертвність, любов ; зелений — життя, оновлення, символ Духу Святого; білий — символ преображення, чистоти, непорочності; чорний — символ смерті, гріха, рідко використовують в іконографії.

Інколи використовують пурпур, що має важливе значення в церковному мистецтві. Це колір божественного та імператорського достоїнства. Пурпур, наприклад в одягах Богоматері, виражає ідею її царственності, обраності.

Червоний та синій, як правило, ідуть разом, символізуючи істину, добро, єдність земного і небесного. В одягах Богоматері поєднання цих кольорів означає сходження від земного до небесного, адже Вона, як людина, прийняла божественну природу.

Одежі. Богородиця традиційно зображається в туніці – нижній одяг,

довгий, часто торкається землі. Її колір на іконах встановлений синій як символ чистоти дівочтва. Мафорій – верхній одяг, широкий, часто краї прошиті вузькою каймою. Він одягався поверх туніки та спускався трохи нижче коліна.

На іконах Богородиці традиційно на Її голові бачимо легкий плат, що збирає та прикриває волосся.

Одяг Христа: нижній – хітон, верхній – гіматій. Хітон має клав, тобто золоту смугу на правому плечі – символ царського достоїнства. Червоний або ж пурпурний колір хітону – символ царственості Ісуса Христа. Гіматій – блакитний, що символізує Його божественну природу. Поєднання двох кольорів відповідає двом сутностям, природам Спасителя. В окремих випадках його одяжі можуть бути золотими, жовтими, білими. [1, с. 28]

Жести. Одним із найпоширеніших є жест благословення — пальці складені у форму грецьких літер «ІС ХС» (Ісус Христос), або в іншій традиційній комбінації, що символізує Святу Тройцю та дві природи Христа — божественну й людську. Цей жест виражає благословення вірних, передачу благодаті іменем Спасителя.

Жести рук Богородиці: Її права рука вказує на Христа, тим самим виконуючи роль духовного посередництва — Вона «Та, що вказує шлях». Це не просто жест указування, а глибокий богословський символ Її участі у таїнстві спасіння.

У композиціях, де Богородиця тримає Немовля, також важливе значення мають рухи рук Ісуса — одною рукою Він благословляє, іншою — тримає сувій як знак Слова Божого, або ж простягає руку до матері.

Німби. Німб — ореол навколо голови святого, що використовується у релігійному мистецтві як символ божественного світла, святості, причетності до слави Божої. Його мають лише ті, хто стяжали благодать, тобто німб не є власним атрибутом людини. На кожній іконі через німб незримо присутній і Господь.

Хрещатий німб використовується виключно для зображення Ісуса

Христа. Німб містить зображення хреста, вписаного в коло. На його раменах пишуть три літери церковнослов'янською або грецькою.

Золотий колір німба символізує нетлінне та нетварне світло Царства Божого. Традиційно використовують золото.

Зірки. Три зірки, що розміщують на чолі та на плечах Богородиці є символом приснодівства, тобто Марія до народження, під час та після народження Ісуса Христа залишається Дівою. Також у цьому можна побачити промисел Святої Тройці. Бог Отець проявляє волю, Бог Дух сходить на Богородицю, а Бог Син народжується. Часто в іконографіях зустрічається прийом, коли Ісус закриває одну із зірок.

Написи. Біля Пречистої Діви поміщають напис грецькими буквами « ΜΡ ΘΥ » скорочення від « Μήτηρ Θεοῦ » – Матір Божа. Іноді іменування виконується і церковнослов'янською – МН БЖН. Спасителя позначають літери ІС ХС, ІΣ ΧΣ, що є скороченням від « Ἰησοῦς Χριστός » (Ісус Христос); ΙΧΘΥΣ, ο ω ν на раменах хреста. [7]

Водночас повинна бути і гармонія. Не варто шукати у кожній деталі сакрального твору глибокий символізм. Дещо може бути зроблене як декоративний елемент для підтримки композиції або рівноваги в кольоровому рішенні.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ САКРАЛЬНИЙ ЖИВОПИС «БОГОРОДИЦЯ НА ТРОНІ»

2.1. Обґрунтування ідеї твору

Ідея дипломної роботи виникла при вивченні сакрального мистецтва та піснеспівів. Цією роботою прагнула осмислити в образотворчій формі одну з центральних постатей християнства — Пресвяту Богородицю. Композиція твору

«Богородиця на троні» є спробою художнього переосмислення класичної іконографії з акцентом на духовну символіку.

Як правило, ікона суворо симетрична, у центрі знаходиться головний для конкретного сюжету персонаж, група персонажів або подія. Цих принципів намагалася дотримуватися і у своїй роботі. Центром композиції є фігура Богородиці, яка возсідає на престолі. В Її руках — Немовля Христос, що благословляє світ.

Трон Богоматері піднятий на хмари. Такий прийом символізує небесне царювання Богородиці — Її возвеличення понад земне, як Цариці Неба, яка перебуває у славі поруч із Христом. Хмари є образом Божої присутності, межі між видимим і невидимим світом. Вони підкреслюють Її піднесений статус та утверджують думку про Її посередництво між небом і землею.

Царювання Богородиці на хмарах має біблійне та літургійне підґрунтя: у багатьох піснеспівах Її називають «Чеснішою від херувимів» і «Небесною Царицею». Таким чином, художній простір полотна стає не земним інтер'єром, а небесним святилищем, храмом, у якому Богородиця явлена у Своїй славі, недосяжній для тілесного, але близькій для серця, що шукає Бога.

Оточення херувимів — це образ небесної слави. Їхня присутність

підкреслює святість сцени, створює відчуття простору, наповненого духовною енергією. Вони доповнюють композицію та відіграють роль духовного хору, що прославляє Богородицю як Царицю Небесну.

Другорядні персонажі зображені повернутими до центрального. Цим підкреслюється верховенство фігури в іконографічній композиції. Богоматір з Немовлям зображені в оточенні шестикрилих херувимів. Погляд ангелів направлений на центральний образ.

У роботі яскраво виражений статичний центр – Богородиця з Немовлям і динамічне оточення – херувими.

У композиції присутній символ Святого Духа у верхній частині твору. Голуб зображений у мондорлі – круглому ореолі, що вказує на божественну славу, світло. Темне в центрі мондорли означає непізнаваність Божественної сутності, Божої благодаті. До Святого Духа линуць ангели. Це можна трактувати як християнські душі, що прагнуть пізнати Бога.

Композиція твору вибудована так, що погляд глядача природно спрямовується до центру — Богородиці та Немовля Ісуса на Її руках. Далі погляд спускається нижче, до херувимів. Потім піднімається до символу Святого Духа та ангелів, що його оточують.

У композицію твору введено архітектурні елементи – колони, арку. Усе це нагадує простір храму.

Ікона звернена до світу. Це підкреслюється тим, що святі зазвичай зображаються обличчям до тих, хто молиться, тобто в фас, або ж у три четверті. Лики хоч і повернуті до глядача, але очі дивляться в іншу сторону. Вони споглядають зовсім інший світ – Царство Небесне.

Усе, що зображено на іконі відображає Божественний порядок та спокій, де панує благодать Божа. Усе перебуває в єдності.

У роботі, як і в традиційній іконі, відсутнє сонячне світло, відповідно і тінь. Фігури світяться зсередини. На символічному рівні показано присутність фаворського світла, тобто нетварного.

Колірна гама стримана, пастельна, з домінуванням синіх, червоно-

рожевих тонів. Синій — як символ неба, червоний — любов і жертвенність, золотий — Божественне світло.

Традиційно ікони не підписують, тому і цю роботу залишаю без підпису.

2.2. Техніка виконання та матеріали

Дипломна живописна робота виконана у техніці акрилового живопису на ґрунтованому полотні, що натягнуте на підрамник. Акрилові фарби обрано як основний матеріал через їхні технічні переваги — швидке висихання, насиченість кольору, можливість накладання багатьох шарів тощо. Акрил також дозволяє працювати як у прозорих, так і в пастозних шарах, що дало змогу поєднати тонкі лесування з більш щільними мазками.

Слідуючи внутрішньому творчому відчуттю, а також зважаючи на рекомендації керівника, було обрано розмір 60×90 см. Формат витягнутий по вертикалі.

Для окремих елементів (німбів) використано золочення за допомогою поталі.

Загалом техніка поєднує сучасний живописний підхід з елементами класичної іконописної традиції.

2.3. Етапи виконання роботи

Створення будь-якого твору починається із задуму та ескізу. Була розроблена ідея дипломної роботи та проведений пошук композиції. Створено серію ескізів та замальовок на невеликому форматі. Лінійно, у тоні та в кольорі намагалася знайти найкраще рішення. [Додатки, рис. 1-3]

Для нової іконографії була розроблена система пробілів (висвітлення

по випуклих місцях фігур). [Додатки, рис. 4-5]

Після затвердження ескізу, його було перенесено у повному розмірі на картон. Узгоджено композицію та промальовано деталі.

На підготовлене полотно був перенесений рисунок олівцем з дотриманням симетрії та пропорцій. По ходу роботи Приділена особлива увага промальовці деталей. Остаточним ґрунтуванням рисунок було закріплено.

У процесі роботи було змінено деякі деталі, дещо вилучено. Також було вирішено трохи змінити кольорове рішення.

Після цього почалася робота з кольоровими площинами. Перш за все були покриті локальним тоном великі маси — фон, одяг та інші деталі. Акрилові фарби швидко сохнуть, тому це дозволяє доволі швидко працювати.

Особлива увага була приділена личному письму, тобто відкритим частинам тіла (лики, жести). Важливо було створити молитовні образи. Акрил дозволив добре змодельовати форму завдяки пошаровому нанесенню. При написанні личного був використаний санкірний прийом (санкір — основний тон відкритих частин тіла), тобто написання личного від темного до світлого. Личне написане таким чином, щоб можна було легко відслідкувати етапи роботи.

Німби Богородиці, Спасителя та ангелів були виконані способом золочення поталлю. Спочатку на суху поверхню нанесений спеціальний клей. Після висихання накладено поталь, обережно притискаючи. Потім закріплено захисним воском.

Наприкінці введені написи з іменами персонажів.

Після завершення роботи та повного висихання, її покрито захисним воском, що дозволить зберегти твір.

ВИСНОВКИ

Під час виконання дипломної роботи було досліджено та творчо переосмислено традиції сакрального живопису на прикладі іконографії Пресвятої Богородиці як одного з центральних персонажів християнського мистецтва. Була обрана тема «Богородиця на престолі з Немовлям».

Композиційне рішення, колірна гамма, символіка жестів і деталей опрацьовувалися відповідно до канонів і духу візантійської традиції, а також адаптувалися крізь призму особистого мистецького бачення. Робота поєднує класичні елементи сакрального мистецтва з сучасною технікою виконання – акриловим живописом із використанням поталі.

Через образ Пресвятої Діви Марії, яка возсідає на престолі з Немовлям, на хмарах, у просторі храму намагалася передати відчуття Царства Божого, його світла та гармонії. Головна ідея твору полягає у прагненні через образ Богородиці з Немовлям передати відчуття небесної краси, гармонії та єдності з Богом. Композиція символізує Царство Небесне — простір світла, миру та любові, де все наповнене божественною присутністю. У центрі — Пресвята Діва, як втілення чистоти, спокою й духовного світла, яке сходить на світ через Її материнство. Ангели, що Її оточують, підсилюють відчуття небесної урочистості. Через видимий образ прагнула наблизити глядача до вищої реальності — духовного світу, де душа знаходить спокій, мир і єдність з Творцем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богородиця: історія культу / І. М. Петрів. Київ : Видавництво політичної літератури України, 1990. 123 с.
2. Гозінчук В. Р. Трансформація іконографічного канону на прикладі українських маріологічних ікон типу «Одигітрія» XVIII–XIX століть. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2019. № 2 (вип. 41). С. 195–202.
3. Епіфрази Діви Марії – різновиди, трактування, символіка. *Янтар Полісся* : сайт. URL: yantar.ua (дата звернення: 01.06.2025).
4. Іконографія: Конспект лекцій : навч. посіб. для студ. спец. 023 / уклад. С. В. Оляніна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.
5. Іконографічні типи богородичних ікон та їх особливості. *Релігійно-інформаційна служба України* : сайт. URL: risu.ua (дата звернення: 01.06.2025).
6. Кундис В. Я. Іконопис: історія та розвиток. Дрогобич, 2025. 60 с.
7. Про чудотворну ікону Божої Матері Одигітрії. *Дрогобицька духовна семінарія* : сайт. URL: dds.edu.ua (дата звернення: 01.06.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А.

Рис. 1, 2. Ескізування

Рис. 3. Остаточний ескіз

Виконання роботи

Рис. 4, 5. Розроблення системи пробілі

Процес роботи

Рис. 6, 7. Робота в кольорі

Рис. 8. Этап золочення поталлю

Рис. 9. Готовая работа